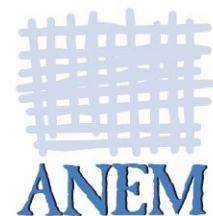

**PRAVNI
MONITORING
MEDIJSKE
SCENE
U SRBIJI**

Izveštaj za novembar 2012.

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA.....	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA.....	7
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA	14
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA.....	15
	REGULATORNA TELA.....	15
	DRŽAVNI ORGANI.....	19
	KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA.....	20
V	PROCES DIGITALIZACIJE.....	21
VI	PROCES PRIVATIZACIJE.....	22
VII	ZAKLJUČAK.....	23

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. *Pretnje i pritisci*

1.1. Istragu o podmetanju eksplozivne naprave u dvorište porodične kuće Tanje Janković, novinarkе TV B92, u Vranju 30. oktobra 2012. godine, preuzela je Uprava kriminalističke policije MUP-a Srbije, a ne pripadnici vranjske policije, objavio je dnevni list „Kurir“. Isti list piše da je porodica novinarkе dobila 24-časovni policijski nadzor, a da kriminalistička policija proverava da li bomba ima veze s incidentom od pre mesec dana kada je grupa ljudi, među kojima i Nenad Jovanović, inspektor PU Vranje, na svadbenom veselju u hotelu „Pržar“ pretukla Tanjinog oca, sestru i zeta. „Kurir“ se poziva i na izveštaj Sektora za kontrolu zakonitosti MUP-a Srbije, u kome, po navodima ovog list, piše da je napad na porodicu Tanje Janković pokušao da prikrije načelnik vranjske policije, Slađan Velinović. TV B92 objavila je ekskluzivne snimke kamera iz hotela „Pržar“ iz Vranja na kojima se vidi kako policijski inspektor iz Vranja Nenad Jovanović učestvuje u tuči u kojoj je prebijena porodica novinarkе. Zora Dobričanin, advokatica porodice Janković, apelovala je da se što pre krene u utvrđivanje istine. Ona je za TV B92 izjavila da „postoje nepobitni materijalni dokazi, postoji i snimak tog događaja gde se vidi ko koga šutira, udara ... mislim da nema šta više da se čeka“. Dobričaninova kaže da je „Tanja Janković bila ugrožena zbog toga što se bavi istraživačkim novinarstvom, što se kritički odnosi prema raznim pojavama u društvu“. „Neka se vinovnici ovog događaja izvedu pred lice pravde, i neka to bude za primer“, rekla je advokatica. Dnevni list „Kurir“, međutim, piše da je vranjska policija podnela krivičnu prijavu protiv sestre Tanje Janković, Bojane. „Kurir“ piše da je krivična prijava podneta zbog psovke koju je Bojana tokom napada na porodicu uputila jednom od napadača, a koju psovku vranjska policija tumači kao pretnju, odnosno ugrožavanje sigurnosti. Bojana Janković tvrdi za isti list da je nju prethodno zvao funkcioner Vlade Srbije, koji joj je poručio da smiri svoju sestru i da joj kaže da prestane da talasa, te da će, ukoliko to ne uradi, policija protiv nje podneti prijavu.

O ovom slučaju pisali smo i u svojim ranijim izveštajima. Podsetimo, porodica Tanje Janković, novinarkе TV B92, napadnuta je 23. septembra na svadbi svoje rođake u Hotelu „Pržar“ u Vranju. Tom prilikom, novinarkin otac pretrpeo je prelom vilice na dva mesta i frakturu nosa, njena sestra naprsnuće nosa, zbog čega joj je zakazana hitna operacija, verenik njene sestre

nagnjećenje grudnog koša, dok je sama Tanja Janković prošla sa modricama. Tanja Janković izjavila je da je u napadu učestvovao i Nenad Jovanović, policijski inspektor iz Vranja, a da je razlog za napad bila kampanja koju je vodila preko društvenih mreža i blogova, reagujući na katastrofalnu bezbednosnu situaciju u Vranju. Novinarka je javno postavljala pitanja zbog čega već godinama niko ne odgovara za kriminalne radnje koje se dešavaju u Vranju, od paljenja gradonačelnikovog automobila, koje se desilo prošle godine, do podmetnutog požara u kome je izgorelo vranjsko pozorište, početkom jula ove godine. Umesto utvrđivanja odgovornosti za napad, usledio je novi incident. Naime, nakon što je Tanja Janković na svom Facebook profilu obznanila da je došla do snimka sigurnosnih kamera na kojem je zabeležen napad na njenu porodicu ispred Hotela „Pržar“, kao i nakon što je na istoj društvenoj mreži objavila i fotografije dokumenata koji ukazuju na moguć pokušaj zataškavanja odgovornosti pojedinih službenika policije za povređivanje njenog oca, sestre i sestrinog verenika, u dvorištu kuće njene porodice u Vranju, 30. oktobra 2012. godine pronađena je eksplozivna naprava. Zakonom o javnom informisanju propisano je da niko ne sme da vrši bilo kakav fizički ili drugi pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Ovo se odnosi, kako na slučajeve fizičkih napada na članove porodica novinara, tako i na podmetanje eksplozivnih naprava u dvorišta njihovih kuća, ali i na telefonske pretnje da će, ukoliko novinar ne prestane da se bavi određenom temom, članovi njegove porodice biti krivično gonjeni ili na drugi način šikanirani. U Srbiji, brojni raniji nerazjašnjeni slučajevi napada na novinare mogu da zastraše novinare i mogu da dovedu i dovode do autocenzure. Takođe, nerazjašnjeni slučajevi napada na novinare kreiraju atmosferu nekažnjivosti u ovakvim slučajevima, i objektivno ohrabruju potencijalne napadače. Ovaj primer to nesumnjivo pokazuje. Nakon što, i pored brojnih svedoka i snimaka sigurnosnih kamera, nisu razjašnjene okolnosti premlaćivanja porodice novinarkine 23. septembra, usledilo je podmetanje eksplozivne naprave 30. oktobra. Detalji istrage i dalje se zvanično ne saopštavaju, a mediji prenose i da su se sada, nakon lokalne policije iz Vranja, u zataškavanje čitavog slučaja uključili i funkcioneri Vlade Srbije. Šta god bila istina o napadima na Tanju Janković, nespремnost vlasti da izađe pred javnost sa potpunom informacijom o ovom slučaju, već je izazvala štetu koja se ogleda, ne samo u povredama koje su članovi novinarkine porodice pretrpeli i njihovom ličnom osećaju ugroženosti, već i u rastućoj atmosferi straha koja pogoduje autocenzuri u medijima.

2. Sudski postupci

2.1. Osnovni sud u Loznici doneo je prvostepenu presudu kojom je bivšeg policajca Ljubinka Todorovića iz Grnčare, obavezao da dopisniku „Novosti“ Vladimiru Mitriću, na ime

naknade nematerijalne štete, isplati iznos od 700.000 dinara, od čega za pretrpljene fizičke bolove 200.000, za pretrpljeni strah 150.000 i za povredu časti i ugleda 350.000 dinara. Ljubinko Todorović je prethodno pravosnažno osuđen na godinu dana zatvora, jer je 12. septembra 2005. u Loznici na kućnom pragu napao Mitrića i udarcima čvrstim predmetom naneo mu više povreda. Sudsko veće sudije Andreja Mirkovskog navelo je u presudi da se Mitrić, prema oceni veštaka, od tog događaja nalazi u posebnom psihičkom stanju jer je pod stalnom policijskom zaštitom, što mu je poremetilo psihičku ravnotežu i otežalo bavljenje novinarskim poslom.

Novinar Vladimir Mitrić je zbog tekstova o korupciji u zapadnoj Srbiji i Republici Srpskoj, još 12. septembra 2005. godine, u centru Loznice, u ulazu zgrade u kojoj je stanovao, oko 22 sata uveče, napadnut s leđa drvenim predmetom sličnom palici za bejzbol, pri čemu je zadobio prelom leve podlaktice i druge teške telesne povrede. Mitrić još od tada živi pod stalnim obezbeđenjem policije. Presudom Apelacionog suda u Beogradu, krajem prošle godine, za napad na Mitrića, bivši policajac Ljubinko Todorović osuđen je na godinu dana zatvora. Upravo usvojenim Zakonom o amnestiji, kazna mu je smanjena za četvrtinu i pušten je na slobodu početkom decembra. Pravosuđe se, sa druge strane, nikada nije bavilo Todorovićevim nalogodavcima, koji su do danas ostali nepoznati. Mitrić je još uvek izložen napadima, od kojih se poslednji o kojem su mediji izvestili dogodio u septembru. Okolnosti tog napada ukazale su i na moguć ozbiljan propust u radu policijskih službenika koji Mitrića i danas obezbeđuju. Naime, obezbeđenje ne samo da nije bilo uz novinara u trenutku napada, već je i jednom od napadača praktično otkrilo njegovu lokaciju i time napad omogućilo. Iznos naknade nematerijalne štete koji je Mitriću dosuđen u prvom stepenu, interesantan je jer može da se uporedi sa iznosima naknada koje tužioci obično potražuju zbog štete nanete objavljivanjem netačne, nepotpune ili druge informacije u medijima čije je objavljivanje u skladu sa zakonom zabranjeno. Članom 200. Zakona o obligacionim odnosima, predviđeno je da sud, ako nađe da okolnosti slučaja to opravdavaju, može dosuditi, nezavisno od naknade materijalne štete kao i u njenom odsustvu, pravičnu novčanu naknadu za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliskog lica kao i za strah. Prilikom odlučivanja o zahtevu za naknadu ovakve štete, kao i o visini njene naknade, sud je po zakonu dužan da vodi računa o značaju povređenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom. Mitrićev slučaj i iznos naknade koji je njemu dosuđen za pretrpljene fizičke bolove, strah i za povredu časti i ugleda, ne razlikuje se drastično od naknada koje po istom osnovu dobijaju lica o koje se mediji, ponekad i potpuno banalno, postupajući u dobroj veri, odnosno bez namere omalovažavanja, ogreše. Ovo

čini očiglednijom meru u kojoj sudovi u Srbiji često nisu voljni da novinarsku grešku, koja se kao takva u pojedinim slučajevima objektivno ne može izbeći ni uz svo poštovanje pravila struke, tretiraju gotovo ravnopravno napadu s leđa drvenom palicom.

2.2. U akciji Službe za borbu protiv organizovanog kriminala i Tužilaštva za organizovani kriminal, krajem novembra uhapšeno je 18 lica za koja se sumnja da su u fingiranim televizijskim i radio kvizovima i igrama na sreću tokom poslednjih devet meseci oštetili više od 163.000 građana Srbije za oko 32 miliona evra. Tužilaštvo i policija sumnjaju da su glavni organizatori fingiranih kvizova i igara – Rade Jovčić, vlasnik i direktor kompanije „Fonlider“, njegov zamenik Radivoje Pušonja, te Dušan Morača, direktor televizija „Duga sat“ i „Astro“, prenosi „Blic“. Za ovu grupu se sumnja da je poslednje tri godine organizovala lažne kvizove i igre na sreću. Policija je saopštila da su u lancu prevara učestvovali i zaposleni u televizijama „Duga sat“, „Astro“, „Soko“, te u RTV „Sunce“, „Narodnom radiju“ i u „Radio Centru“. Način prevare je bio takav da slušaoci i gledaoci uključuju u programe televizija i radija preko telefonskih poziva ili SMS-ova. Cene poziva i SMS-ova preko brojeva koje je grupa davala za igre na sreću i kvizove bile su znatno više od redovnih tarifa. U kvizovima bi postavljali pitanja na koja nije teško odgovoriti. Onda bi sami zaposleni fingirali da zovu i greše. Nekad bi zvali i iz samog studija. Gledaoci i slušaoci bi za to vreme čekali na otvorenim linijama, što se plaćalo za svaki započeti minut. U drugim slučajevima radili bi to isto, ali bi gledaoci i slušaoci odgovore slali SMS-om koji je nekad koštao i po 500 dinara. Nagrada u kvizovima nije postojala, odnosno gledaoci i slušaoci nikada nisu mogli da je osvoje. „Blic“ piše da su policija i tužilaštvo snimali radio i televizijske emisije da bi otkrili prevare. Prilikom pretresa na 32 lokacije privremeno je oduzeta vredna računarska oprema, blokirani su bankovni računi pojedinih osumnjičenih s iznosima od 370.000 evra i oduzeto je više putničkih vozila. Svim osumnjičenima određeno je policijsko zadržavanje od 48 sati i privedeni su na saslušanje u tužilaštvo. „Blic“ piše da je Radio Centar, jedna od stanica na kojoj su emitovani fingirani kvizovi, u vlasništvu funkcionera Demokratske stranke Srbije. Jedan od suvlasnika, Dragan Tomić, potpredsednik je Gradskog odbora DSS-a u Beogradu i bivši direktor Rudarskog basena „Kolubara“. Tomiću se trenutno sudi zbog malverzacija u tom državnom preduzeću. Zaposleni na TV „Soko“ iz Sokobanje, još jedne od stanica na kojoj su kvizovi emitovani, kažu da su kvizovi emitovani u terminima koje je zakupila privatna firma iz Beograda, ali da je saradnja otkazana čim se pojavila sumnja da su igre lažirane.

Budući da su neke od stanica koje se pominju u informacijama koje su mediji objavljivali o fingiranim televizijskim i radio kvizovima i igrama na sreću, stanice koje su se redovno nalazile

na spiskovima piratskih emitera u Srbiji, koje je Republička agencija za elektronske komunikacije poslednjih meseci objavljivala, sada možemo, makar delimično, da razumemo zašto je borba protiv radio pirata u Srbiji toliko teška. Informacija da je samo jedna grupa, u periodu od samo 9 meseci, uspela da napravi štetu od čak oko 32 miliona evra, zaprepašćujuća je. Kako je saopšteno, grupa je od telekomunikacionih operatora uspela od tog iznosa da naplati polovinu, dok je preostali iznos ostao operatorima na ime pruženih usluga. Ako navedenih 16 miliona evra, kao prihod samo jedne grupe u roku od samo 9 meseci, uporedimo sa prihodima od oglašavanja svih medija u Srbiji, i štampanih i elektronskih, koji se u celoj 2012. godini procenjuju na 172 miliona, postaje očigledno koliko radio piraterija u Srbiji danas nije pitanje ljudskih prava ili gušenja slobode izražavanja, već polje delovanja organizovanog kriminala u kome se ostvaruju enormni prihodi. Kodeksom ponašanja emitera koji je Republička radiodifuzna agencija usvojila još 2007. godine, predviđeno je da su u emisijama sa direktnim telefonskim uključivanjem u program, emiteri obavezni da tačno naznače cenu i ukupan realni trošak poziva. Takođe, Ratelovim Pravilnikom o obavezama operatora usluga sa dodatom vrednošću, predviđeno je da se organizovanje kvizova i sličnih igara u kojima se obećavaju nagrade koje se nikada ne dodeljuju ili ih osvaja lice povezano sa priređivačem nagradnog kviza, smatra zloupotrebom usluge sa dodatom vrednošću. Ovaj Ratelov Pravilnik čak predviđa da se zloupotrebom usluge sa dodatom vrednošću smatra i organizovanje kvizova i sličnih igara koje se tarifiraju po vremenu, u kojima se ostvari telefonski poziv, ali se nikada ne ostvari komunikacija sa govornom mašinom, spikerom, voditeljem na TV ili radio stanici, odnosno uspostavi se veza, nakon čega se dobija informacija o čekanju na uključenje u program koje se ne dešava. Način na koji navedeni akti definišu zabranjena ponašanja, gotovo doslovno opisujući zloupotrebe koje su se u praksi dešavale, dokazuje da su regulatorne agencije, i za radiodifuziju, i za elektronske komunikacije, tačno znale šta se dešava već godinama. Drugo je, međutim, pitanje da li su takve zloupotrebe mogle same da spreče, odnosno da li su policija i tužilaštvo mogli da budu uključeni u čitavu priču još ranije. Više o tome, pretpostavljamo da će moći da se sazna tokom sudskih postupaka koji će uslediti.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA

1. *Zakon o javnom informisanju*

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju obrađena je jednim delom kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Skupština akcionara NID Kompanije „Novosti“ a.d. za članove Nadzornog odbora Kompanije imenovala je dr Gorana Nikolića, dr Dijanu Vukomanović, Tatjanu Vidojević, Maju Ninković Ćorac i Srđana Muškatirovića. Na konstitutivnoj sednici Nadzornog odbora, održanoj 8. novembra, dr Goran Nikolić izabran je za predsednika. Nikolić je doktorirao na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu i zaposlen je kao naučni saradnik Instituta za evropske studije. Dr Dijana Vukomanović je naučni saradnik Instituta za političke studije i potpredsednica je SPS-a. Tanja Vidojević i Maja Ninković Ćorac imaju dugogodišnje novinarsko i uredničko iskustvo. Srđan Muškatirović je ekonomista i trenutno je zaposlen u predstavništvu kompanije „Laderna International BV“. Mandat petočlanog odbora traje četiri godine. Podsetimo, „Novosti“ su u većinskom vlasništvu biznismena Milana Beka preko tri strane kompanije za koje je on sam potvrdio da ih kontroliše, i koje ukupno u vlasništvu imaju 62,4 odsto akcija „Novosti“. Komisija za hartije od vrednosti je Beku još u junu 2011. godine naložila da ponudu za preuzimanje ostalih akcija „Novosti“ objavi najkasnije u roku od tri meseca ili da, u suprotnom, objavi prodaju svih akcija iznad praga od 25 odsto akcija „Novosti“. Kako ni do jedne od ove dve stvari nije došlo, Milan Beka više ne može da glasa po osnovu akcija iznad praga od 25 odsto. Na ovaj način kreirana je situacija u kojoj je akcionar sa najviše glasova u „Novostima“ ponovo država. Država u „Novostima“ neposredno ima 29,5 odsto akcija, a posredno, preko Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, još 7,15 odsto akcija, te sa tim brojem akcija ima i većinu u skupštini akcionara „Novosti“. Nije saopšteno čiji su kandidati bili izabrani članovi Nadzornog odbora „Novosti“, međutim poznato je da je Dijana Vukomanović potpredsednica SPS-a, a Tanja Vidojević članica glavnog odbora Srpske napredne stranke. „Laderna International BV“, za čije predstavništvo se navodi da je Srđan Muškatirović u njemu zaposlen, jedna je od kompanija Milana Beka.

Zakonom o javnom informisanju propisano je da osnivači javnog glasila ne mogu biti, ni posredno ni neposredno, država i teritorijalna autonomija, kao ni ustanova, preduzeće i drugo pravno lice koje je u pretežnom delu u državnoj svojini ili koje se u celini ili pretežnim delom finansira iz javnih prihoda, osim ukoliko je to predviđeno posebnim zakonom kojim se uređuje oblast radiodifuzije, odnosno osim takođe izuzetno, u slučaju novinske agencije. Strategijom razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji, takođe je propisano da država ne može biti vlasnik medija, odnosno potvrđeno je opredeljenje da se država iz vlasništva u medijima povuče. Nažalost, izbor nove uprave „Novosti“, po svemu sudeći potvrđuje da je ovo povlačenje, ako vlada o njemu uopšte ozbiljno razmišlja, još uvek na dugačkom štapu. Izbor potpredsednice jedne i članice glavnog odbora druge stranke vladajuće koalicije, nesumnjivo potvrđuje da vlast ima nameru da iskoristi okolnost u kojoj sa nešto preko 36% akcija faktički upravlja ovom medijskom kućom.

2. **Zakon o radiodifuziji**

2.1. Paket televizijskih programa Arena sport dobio je 26. novembra dozvolu za kablovsko emitovanje programa, na osnovu mišljenja Ministarstva za kulturu i Ministarstva finansija, koji su zaključili da je to moguće, jer se njihov većinski vlasnik, „Telekom“, ne nalazi u vlasništvu države, već društva akcionara. Ovakvo obrazloženje izneo je za „Politiku“ Goran Karadžić, potpredsednik Saveta Republičke radiodifuzne agencije, i dodao da u ovom slučaju ne mogu da se primene odredbe Zakona o javnom informisanju i Zakona o radiodifuziji koje zabranjuju državnim preduzećima ulogu emitera. „Na njih se odnosi Zakon o privrednim društvima. Citirane odredbe medijskih zakona donete su kako bi se sprečio politički pritisak, a ovde je čak i to izbegnuto, s obzirom na to da je reč o sportskom kanalu“, rekao je Karadžić. U strukturi akcionarskog kapitala „Telekoma“, država učestvuje sa 58,11%. „Telekom“ je u avgustu 2011. za 7,7 miliona evra postao vlasnik 51 odsto akcija kompanije HD Win koja je osnivač paketa televizijskih programa Arena sport. Četiri kanala iz ovog paketa distribuiraju se putem Telekomove IPTV usluge i u kablovskim sistemima u standardnoj i visokoj rezoluciji. Jedan od tih kanala nudi se u osnovnom paketu, dok su preostala tri, kao i verzije svih kanala u visokoj rezoluciji, dostupne uz dodatnu naknadu. „To je izvgavanje činjenica. U redu, „Telekom“ je akcionarsko društvo, ali u njemu država ima većinski paket akcija. Ne vidim bitnu razliku“, izjavio je predsednik Nezavisnog udruženja novinara Srbije, Vukašin Obradović. I za Petra Jeremića, predsednika Izvršnog odbora Udruženja novinara Srbije, obrazloženje na osnovu koga je Savet RRA izdao dozvolu za rad je neprihvatljivo. „To je izvgavanje osnovnih principa koje je država prihvatila o povlačenju iz medija. Očigledno je da su našli pravnu formu kako da to izbegnu. Jasno je da je „Telekom“ u državnom vlasništvu“, izjavio je Jeremić za „Politiku“.

Kao što smo već napisali u delu ovog izveštaja koji se odnosi na primenu Zakona o javnom informisanju, tim propisom predviđeno je da osnivači javnog glasila ne mogu biti, ni posredno ni neposredno, država i teritorijalna autonomija, kao ni ustanova, preduzeće i drugo pravno lice koje je u pretežnom delu u državnoj svojini ili koje se u celini ili pretežnim delom finansira iz javnih prihoda, osim ukoliko je to predviđeno posebnim zakonom kojim se uređuje oblast radiodifuzije, odnosno osim takođe izuzetno, u slučaju novinske agencije. Zakonom o radiodifuziji propisano je da imalac dozvole za emitovanje programa ne može da bude preduzeće, ustanova ili drugo pravno lice čiji je osnivač Republika Srbija ili autonomna pokrajina, izuzev ustanova javnog radiodifuznog servisa. Ista ideja prihvaćena je, kao strateško opredeljenje države i u Medijskoj strategiji. Nesporno je da Republika Srbija nije osnivač HD Win, već „Telekom“, kao vlasnik 51% akcija te kompanije. Kako je država većinski akcionar

„Telekoma“, to izgleda apsolutno nesporno da je ovde došlo do slučaja koji Zakon o javnom informisanju opisuje kao zabranjeno, posredno učešće države u medijskom vlasništvu. Sama činjenica da je „Telekom“ organizovan u formi akcionarskog društva, a ne u formi javnog preduzeća, tu ništa suštinski ne menja. Čini se da je ovde problem pre svega na drugoj strani. Naime, država namerava da u jednom trenutku privatizuje „Telekom“. Do tada ona želi da ga sačuva konkurentnog privatnim telekomunikacionim operatorima, a kako bi obezbedila što veću cenu od privatizacije. Kako pojedini privatni konkurenti „Telekoma“, takođe aktivni na tržištu distribucije medijskih sadržaja, već imaju, više ili manje transparentno, u svom vlasništvu ili pod svojom kontrolom po drugim osnovima, i televizijske kanale, a posebno i sportske televizijske kanale, to država u ovom slučaju, čini se, „siluje“ pravo kako bi očuvala konkurentnost svoje investicije i održala njenu vrednost pred predstojeću privatizaciju. Ovo opet pokazuje koliko je vlast u Srbiji kratkovidna i koliko ne ume da balansira različitim interesima, odnosno koliko ne ume da štiti svoje interese na način koji će gledati dalje od prihoda koji bi jedna državna kompanija mogla da ostvari za budžet u postupku privatizacije. Čini se da je ključno pitanje zapravo zašto država nije načelno onemogućila vertikalnu integraciju telekomunikacionih operatora, te izgradila pravni okvir u kome nijedan od tih operatora ne bi mogao pod svojom kontrolom da objedini i pružaoce medijskih sadržaja. Takođe, postavlja se i pitanje zašto država odustaje od platformski neutralne regulacije i drugačije tretira vertikalnu integraciju u sferi analogne zemaljske televizije, u odnosu na druge vidove distribucije. Podsetimo, ne tako davno, država je izdvojila Javno preduzeće „Emisiona tehnika i veze“ iz sistema RTS-a, upravo s argumentacijom da je neprihvatljivo da ista kompanija, u tom slučaju Javni radiodifuzni servis, istovremeno bude i konkurent komercijalnim televizijama, i upravlja sistemom distribucije koji koriste njeni konkurenti. Istovremeno, država je dozvolila da se operatori koji upravljaju drugačijim sistemima distribucije – kablovskim ili IPTV, vertikalno integrišu sa medijskim kućama. Tako se dogodilo da je ono što je bilo zabranjeno RTS-u, i zbog čega je iz RTS-a izdvojeno Javno preduzeće „Emisiona tehnika i veze“, sada dopušteno „Telekomu“ – da zadrži u svom vlasništvu i distributivni sistem (IPTV) i sadržaje koji se tim sistemom distribuišu (Arena Sport televizijske kanale). Važno je podsetiti zašto je ovo loše i zašto je država uopšte izdvajala Javno preduzeće „Emisiona tehnika i veze“ iz RTS-a. Ključna zamerka vertikalnoj integraciji ogleda se u tome što se takvom integracijom zatvara tržište, odnosno kreiraju nejednaki uslovi poslovanja. Ne postoje, ili su ograničenog dejstva, sistemske garancije koje bi obezbedile da distributer uslugu distribucije pruža nediskriminatorno drugim učesnicima u odnosu na uslove pod kojima tu uslugu pruža samom sebi. Ekonomska logika po pravilu bi terala, u ovom slučaju „Telekom“, da favorizuje svoj paket sportskih kanala u odnosu na pakete sportskih kanala konkurenata, isto kao što je nekada ekonomska logika terala RTS da favorizuje svoj televizijski program u odnosu

na televizijske programe komercijalnih televizija koje je pre izdvajanja „Emisione tehnike“ takođe zemaljski distribuirala. Iz ovoga proizilazi da bi jedino principijelno rešenje bilo uvesti jedinstvena pravila koja bi ograničila mogućnost vertikalne integracije pružalaca sadržaja (medijskih kuća) i pružalaca usluge distribucije medijskih sadržaja (operatora elektronskih komunikacionih mreža), jedinstvenim setom pravila koja bi bila i platformski neutralna (važila podjednako bez obzira na to da li je u pitanju zemaljska, kablovska satelitska, IPTV ili neka treća distributivna platforma u pitanju), i koja bi se podjednako primenjivala i na učesnike na tržištu u privatnom, ali i na učesnike na tržištu u državnom vlasništvu.

2.2. Korisnici usluga kablovskih operatora početkom novembra su na programskom meniju na mestu na kom se emitovala televizija Avala mogli da prate nov kanal – Pink 2. Goran Karadžić, potpredsednik Saveta Republičke radiodifuzne agencije izjavio je da je reč o kablovskom kanalu. „Pink ima dozvolu za dvadesetak takvih programa, među kojima je i ovaj. Dakle, niko nije zauzeo frekvenciju koja je pripadala Avali“, objasnio je Karadžić. RRA, dodao je Karadžić, u trenutku kada se Pink 2 pojavio u kablovskim sistemima, nije imao informaciju o tome da je TV Avala prestala sa zemaljskim emitovanjem. Rok za ulaganje prigovora na odluku RRA kojom je Avali oduzeta dozvola nije bio istekao, a taj prigovor bi po samom Zakonu o radiodifuziji imao suspenzivni karakter, odnosno omogućio bi Avali da nastavi da emituje do odluke RRA po njemu. Razlog zbog koga je nova televizija zauzela mesto TV Avale, kako kaže direktorka za komunikacije u kablovskom operatoru SBB, Jovana Lukić, nalazi se u ustaljenoj praksi. „Jednoj televiziji je oduzeta dozvola, pa smo to mesto u kablu dodelili novoj“, kratko je prokomentarisala za „Politiku“ Jovana Lukić. Gašenjem TV Avale, po tvrdnjama samih zaposlenih, bez posla ostaje oko 100 ljudi, kojima ova medijska kuća, čiji suvlasnik je vlasnik TV Pink, Željko Mitrović, duguje ukupno osam plata. Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM), Udruženje novinara Srbije (UNS), Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) i Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV), osudili su postupak najvećeg kablovskog operatora u Srbiji – SBB Serbia Broadband – Srpske kablovske mreže d.o.o. iz Beograda, koji je nacionalnu TV Avala isključio iz svog distributivnog sistema dok je ta televizija još zemaljski emitovala, a zatim, suprotno sopstvenim opštim uslovima poslovanja, na tako upražnjeno mesto u svom sistemu, krajnje netransparentno, postavio novi kanal preduzeća Pink International – Pink 2.

Shodno Ratelovom Pregledu tržišta telekomunikacija za 2011. godinu, u Srbiji je prošle godine delovalo 76 kablovskih operatora i dva IPTV operatora. Ovome možemo dodati i tri satelitska DTH operatora. Po istom izvoru, penetracija kablovske, IPTV, odnosno satelitske DTH usluge u

Srbiji iznosi 53% ukupnog broja domaćinstava, a broj pretplatnika u odnosu na 2010. godinu, porastao je za 6,7%. Najveći operator je Serbia Broadband – Srpske kablovske mreže d.o.o. (SBB), sa preko 50% tržišta. Sedam najvećih operatora (SBB, JP PTT, Telekom Srbija, Kopernikus, I.KOM, Digi SAT i Radijus vektor) zauzimaju zajedno oko 88% ovog tržišta. Ovo paradoksalno kreira situaciju u kojoj važeći propisi predviđaju stroži režim izdavanja dozvola za emitovanje za zemaljsku distribuciju televizijskih programa, koji, činjenica je, koristi javni resurs – radio-difuzne frekvencije, ali koji više nije primarni vid prijema medijskih sadržaja za većinu stanovništva. Na taj način kreirana je situacija u kojoj dominantni kablovski operatori u pojedinim slučajevima ostvaruju uticaj na tržište koji je jači i od uticaja nadležnog regulatora. Podsetimo, Srbija praktično nema tzv. *must-carry* regulaciju, niti je pak regulisana logička numeracija licenciranih televizijskih kanala. U odnosu na *must-carry* regulaciju, Zakonom o radiodifuziji propisano je samo da kablovski, satelitski DTH i IPTV operatori mogu distribuirati programe zemaljski licenciranih kanala bez obaveze pribavljanja posebne dozvole, ukoliko ih distribuiraju na području za koje njihove zemaljske dozvole i inače važe, kao i ako istovremeno besplatno distribuiraju programe javnih servisa. Zakonom o elektronskim komunikacijama dodatno je propisano da Ratel, na zahtev RRA, može odrediti operatora elektronske komunikacione mreže za distribuciju i emitovanje medijskih sadržaja koji je dužan da prenosi jedan ili više radijskih ili televizijskih programa na nacionalnom, pokrajinskom, regionalnom ili lokalnom nivou, kada značajan broj krajnjih korisnika koristi elektronsku komunikacionu mrežu tog operatora kao jedini ili prvenstveni način za primanje medijskih sadržaja i kada je to neophodno radi ostvarivanja jasno određenih ciljeva od opšteg interesa, što utvrđuje RRA, poštujući načela srazmernosti i javnosti. U praksi, Republička agencija za elektronske komunikacije donela je samo dva takva rešenja, u martu ove godine, jedno, kojim je operatoru SBB naložila da u Novom Sadu distribuiraju program četiri tamošnje televizijske stanice, i drugo, kojim je istom operatoru naložila da u tom gradu distribuiraju program dve lokalne TV stanice. Što se pak logičke numeracije licenciranih televizijskih kanala tiče, srpski propisi ne sadrže pravila koja bi se na nju primenjivala. Ovo pitanje postaje sve važnije jačanjem digitalnih platformi za distribuciju medijskih sadržaja. Logički broj televizijskog kanala bio bi broj pod kojim je određena usluga ponuđena u meniju pružaoca digitalne usluge distribucije medijskih sadržaja. Danas te brojeve potpuno slobodno dodeljuju kablovski, satelitski DTH i IPTV operatori, pa je moguće zamisliti situaciju u kojoj pojedini kablovski kanali dobijaju niži broj u meniju (a samim tim i olakšan pristup preko daljinskog upravljača) čak i od programa javnog servisa. U slučaju zamene signala TV Avala signalom Pinka 2 u kablovskim sistemima, dogodilo se nešto slično. Na kanalu koji je u analognoj kablovskoj ponudi većini korisnika bio memorisan na niskom mestu na daljinskom upravljaču, budući da je na njemu distribuiran program nacionalne zemaljske komercijalne stanice, gledaocima je naprasno ponuđen signal

novog kablovskog kanala. Pri navedenom, makar u slučaju SBB-a, ovo je bilo u suprotnosti i sa Opštim uslovima poslovanja samog SBB-a, koje je ta kompanija propisala i čije izvode je objavila na svom sajtu. U tim Opštim uslovima stoji da u slučaju da dođe do upražnjavanja kapaciteta u resursima, za te resurse, odnosno, za to mesto u kablovskom sistemu, mogu da konkurišu svi emiteri koji ispunjavaju uslove. Medijska i novinarska udruženja tražila su od SBB-a da obavesti javnost kome je sve ponudio i na koji način je ponudio mesto koje je gašenjem TV Avala upražnjeno u sistemu, na osnovu kojih kriterijuma je doneo odluku da se to mesto ustupi za Pink 2, kao i ko su članovi Programskog saveta SBB-a koji je trebalo da razmatraju prijave drugih kandidata za to isto mesto, shodno objavljenim Opštim uslovima poslovanja, ako su takve prijave uopšte razmatrane i ako Programski savet uopšte postoji. SBB ni na jedno od ovih pitanja nije odgovorio, i sve se završilo lakonskim komentarem direktorke za komunikacije da je po „ustaljenoj praksi“, budući da je jednoj televiziji oduzeta dozvola, „to mesto u kablju dodeljeno novoj“. Zašto baš toj novoj televiziji, i da li su na taj način oštećene (a sigurno jesu) druge televizije koje su svakako bile zainteresovane za kanal koji je većini korisnika već bio memorisan na niskom mestu na daljinskom upravljaču, ostalo je potpuno nejasno. Čini se da ovakva praksa kablovskih operatora nameće precizniju regulaciju logičke numeracije licenciranih televizijskih kanala. Ovo tim pre ako se zna da se dozvole za zemaljsko emitovanje izdaju u složenijem postupku koji podrazumeva javni konkurs, kao i da se naknada za njih plaća u deset puta većem iznosu od naknade za kablovsko emitovanje. U takvoj situaciji, a imajući u vidu da je penetracija kablovskog, DTH i satelitskog prijema televizije premašila 50% domaćinstava još prošle godine, te je u ovoj godini mogla postati samo dominantnija, otvara pitanje šta zemaljski kanali zapravo plaćaju i koja je protivvrednost onoga što dobijaju na ime činjenice da su prošli rigorozniju kontrolu i dozvolu dobili na javnom konkursu, a ne samo na zahtev, kao kablovski kanali, kao i činjenice da naknadu za emitovanje plaćaju 10 puta skuplje. Preciznija regulacija logičke numeracije televizijskih kanala, morala bi, najmanje, da zemaljskim kanalima garantuje niže brojeve u menijima kablovskih operatora, te samim tim i lakši pristup sa daljinskog upravljača. Medijska i novinarska udruženja su u svom već citiranom saopštenju navela da će, u slučaju da izostane zadovoljavajući odgovor SBB-a o tome da li je u konkretnom slučaju poštovao sopstvene Opšte uslove poslovanja, smatrati da je došlo do zloupotrebe dominantnog položaja i narušavanja konkurencije, odnosno, da je SBB ograničio tržište i primenio nejednake uslove poslovanja na iste poslove sa različitim učesnicima na tržištu. Ni Ratel, kao sektorski regulator, niti Komisija za zaštitu konkurencije, ovim povodom se još nisu oglašavale.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, nije donet nijedan zakon koji se neposredno odnosi na medijski sektor. Donet je međutim Zakon o amnestiji, kojim su i inače mizerno niske kazne koje su u krivičnim postupcima izricane za napade na novinare, dodatno smanjene. Tako je, kao što je u ovom izveštaju već navedeno, bivšem policajacu Ljubinku Todoroviću, koji je još 12. septembra 2005. godine, u centru Loznice, u ulazu zgrade u kojoj je stanovao novinar Vladimir Mitrić, oko 22 sata uveče, novinara napao s leđa drvenom palicom i naneo mu prelom leve podlaktice i druge teške telesne povrede, shodno Zakonu o amnestiji, kazna od godinu dana zatvora za taj napad smanjena za četvrtinu, pa je on pušten na slobodu početkom decembra. Isto, linearno smanjenje kazni dogodilo se i u brojnim drugim slučajevima. Zakonom o amnestiji je predviđeno da se lica prvi put pravnosnažno osuđena na kaznu zatvora do tri meseca, oslobađaju izvršenja kazne u celini, lica prvi put pravnosnažno osuđena na kaznu zatvora od tri do šest meseci, oslobađaju izvršenja 50% izrečene kazne, a sva ostala lica izvršenja 25% izrečene kazne zatvora. Izuzetno, lica pravnosnažno osuđena za teško ubistvo, ubistvo i teške slučajeve razbojničke krađe i razbojništva oslobađaju se izvršenja 10% izrečene kazne zatvora, dok su od amnestije izuzeti pravnosnažno osuđeni na kaznu zatvora od 30 do 40 godina, kao i lica osuđena za krivična dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom, krivična dela protiv polne slobode, nasilje u porodici, neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, dela protiv ustavnog uređenja i bezbednosti Republike Srbije, primanje i davanje mita. Od amnestije su izuzeti i višestruki povratnici. Iako je teško reći da je zakonodavac imao tu nameru (amnestija je pravdana pretrpanošću zatvora i lošim uslovima za izdržavanje kazne), nesporno je da je ona poslala poruku da se napadi na novinare isplate, odnosno da država napad na novinare ne smatra ozbiljnim društvenim problemom (kao što to recimo smatra korupciju, trgovinu drogom ili nasilje u porodici).

Još jedna stvar koja se dogodila u novembru, jeste odluka Vlade Srbije da bez javne rasprave usvoji Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima i uputi ga u skupštinsku proceduru. Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima privileguje određene kategorije korisnika autorskog i srodnih prava, konkretno zanatske radnje i uvoznike tehničke opreme koja se može koristiti za umnožavanje autorskih dela i predmeta srodnog prava. Ovim dvema kategorijama korisnika najviši iznosi naknade se ograničavaju, odnosno oni se u određenim slučajevima naknade potpuno oslobađaju. ANEM je još u julu ukazao Vladi da je medijska industrija izložena padu tržišta

oglašavanja za najmanje jednu šestinu od 2008. godine do danas i da Zakon, koji za svoju posledicu ima da istovremeno sa padom tržišta oglašavanja, enormno poskupljuju naknade za autorska i srodna prava koje mediji moraju da plaćaju, ne može biti dobar i da nužno mora da se menja. Međutim, Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima koji je upućen Skupštini na usvajanje apsolutno je zanemario zahtev da se i mediji kao korisnici autorskog i srodnih prava povoljnije tretiraju.

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. *Republička radiodifuzna agencija (RRA)*

Republička radiodifuzna agencija je 19. novembra objavila listu kandidata za dvanaest članova Programskog odbora Radiodifuzne ustanove Srbije. Na listi se nalazilo dvadeset kandidata. Programski odbor je savetodavni organ Radiodifuzne ustanove Srbije, koji zastupa interese gledalaca i slušalaca u celini. Ovo telo razmatra ostvarivanje programske koncepcije Radiodifuzne ustanove Srbije i, u vezi sa tim, upućuje preporuke i sugestije generalnom direktoru i Upravnom odboru. Programski odbor ima 19 članova koje bira Narodna skupština i to 7 iz reda narodnih poslanika, a 12, na predlog Agencije, iz reda profesionalnih udruženja, naučnih ustanova, religijskih zajednica, udruženja građana, nevladinih organizacija i slično. Članovi Programskog odbora ne mogu biti izabrana, imenovana ili postavljena lica u Vladi ili republičkim organima, niti mogu biti članovi Saveta Agencije. Njihov mandat traje tri godine i ne mogu biti ponovo imenovani. Ono što se vidi iz liste kandidata, jeste da, po svemu sudeći, ne postoji preveliki interes za članstvo u ovom telu, što bi, opet, moglo da znači da se preporuke i sugestije koje ovo telo upućuje generalnom direktoru i Upravnom odboru RTS-a u javnosti ne doživljavaju kao nešto što se ozbiljno sluša i što proizvodi efekat. Nijedno medijsko ili novinarsko udruženje nije predložilo nijednog od kandidata. Takođe, nema nijedne naučne ustanove, nijedne verske zajednice. Među predlagačima su Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine, Udruženje dramskih umetnika, Udruženje muzičkih umetnika, Udruženje muzičara džez, zabavne i rok muzike Srbije, još nekoliko nevladinih organizacija. Za nekoliko kandidata, uopšte se ne zna ko je njihov predlagač, dok su predlagači dobrog dela kandidata

fizička lica. U pojedinim slučajevima ličnosti samih predlagača su i zanimljivije od predloženih. Tako je jedan od predlagača i Suzana Vasiljević, posebna savetnica za medije prvog potpredsednika Vlade i ministra odbrane, Aleksandra Vučića.

2. Republička agencija za elektronske komunikacije (Ratel)

2.1. Republička agencija za elektronske komunikacije objavila je na svom sajtu saopštenje Tela evropskih regulatora za elektronske komunikacije (Body of European Regulators for Electronic Communications – BEREC), u kome se izražava zabrinutost zbog „uticaja određenih nacionalnih zakonodavnih inicijativa na efikasnost regulatornog tela za oblast elektronskih komunikacija u obavljanju regulatornih funkcija i, samim tim, na njegovu nezavisnost“. U saopštenju se ne navodi nijedna konkretna zemlja, ali se ukazuje na neophodnost da se obezbedi da zadatke dodeljene nacionalnim regulatornim telima obavljaju kompetentna tela, koja raspolažu odgovarajućim resursima, kako finansijskim tako i ljudskim, za obavljanje pomenutih zadataka. BEREC skreće pažnju da se u nekim državama javljaju inicijative čiji bi rezultat bio oduzimanje nadležnosti nacionalnim regulatornim telima u jednom delu regulatornih zadataka koji postaju direktne funkcije Vlade. U saopštenju se podvlači neophodnost operativne, organizacione i budžetske autonomije nacionalnih regulatornih tela, što uključuje i sposobnost regulatornih tela da angažuju i zadrže kvalifikovano osoblje radi obavljanja složenih, tehničkih i osetljivih zadataka koji su im dodeljeni, koja apsolutno mora biti očuvana. BEREC uviđa da nacionalna regulatorna tela, kao nosioci javnih ovlašćenja, ne treba da budu izuzeti od mera štednje koje države primenjuju u svetlu trenutnih ekonomskih uslova, ali ističe da te mere treba da obezbede da sposobnost nezavisnih regulatornih tela da efikasno regulišu tržište elektronskih komunikacija u skladu sa ciljevima zagwarantovanim regulatornim okvirom, ne bude umanjena. Iako Ratel ne komentariše posebno razloge objavljivanja ovog saopštenja, isto je logično dovesti u vezu sa najavama da Vlada Republike Srbije, odnosno Ministarstvo finansija, priprema Predlog zakona o naknadama za korišćenje javnih dobara. Verzijama Nacrta koje su se pojavljivale u javnosti, bilo je predviđeno da se naknade za korišćenje numeracije, radio-frekvencija, kao i naknade za obavljanje delatnosti elektronskih komunikacija uplaćuju neposredno u budžet. Ovo rešenje je u potpunoj suprotnosti sa onim, predviđenim Zakonom o elektronskim komunikacijama, koji predviđa da su navedene naknade prihodi Ratela od kojih se on finansira, a da se razlika prihoda i rashoda Agencije koristi za unapređenje i razvoj oblasti elektronskih komunikacija i informacionog društva. Saopštenje BEREC-a, iako nije nužno pisano u vezi sa situacijom u Srbiji, ukazuje na nekoliko ključnih problema koji bi se mogli desiti ukoliko bi Zakon o naknadama za korišćenje

javnih dobara bio usvojen, a prevashodno na problem odliva kvalifikovanog osoblja, usled uskraćene mogućnosti Ratela da to osoblje i adekvatno plati.

Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) izrazilo je početkom novembra zabrinutost povodom najava da bi Zakon o nadoknadama za korišćenje javnih dobara, čiji nacrt priprema Ministarstvo finansija, mogao da ugrozi poziciju i nezavisan rad Republičke agencije za elektronske komunikacije (Ratel) i Republičke radiodifuzne agencije (RRA). „Ovo rešenje ne smatramo ni dobrim ni prihvatljivim. Takav vid kontrole omogućio bi vlastima da neposredno utiču na rad i odlučivanje nezavisnih regulatornih tela, što u osnovi vodi obesmišljavanju njihovog postojanja“, saopštio je NUNS i ocenio da bi to bio korak koji bi vodio ka jačanju uticaja države na sektor medija u Srbiji.

2.2. „Najbolji način za sprečavanje nelegalnog emitovanja radio-televizijskog programa bio bi oduzimanje tehničke opreme“, izjavio je direktor Republičke agencije za elektronske komunikacije (Ratel), Milan Janković, u diskusiji na ANEM-ovom okruglom stolu „Mere za efikasno suzbijanje nelegalnog emitovanja RTV programa“, koji je održan u Beogradu 29. novembra. Janković je istakao da većoj efikasnosti u sprečavanju rada piratskih emitera doprinosi saradnja sa Odeljenjem tužilaštva za borbu protiv visokotehnološkog kriminala i sa policijskim upravama. „Zajedničkim snagama smo pre nekoliko dana uspeli da ugasimo „Narodni radio“ koji je bio jedan od većih pirata na teritoriji Beograda, a računamo na to da će u skladu sa preduzetim akcijama uskoro biti ugašen i 'Radio Balkan'“, istakao je direktor Ratela. Ocenjujući da je došlo do određenih pomaka u ovoj oblasti, Janković je podsetio da je krajem 2011. godine bilo 55 radio-stanica bez dozvole, dok je krajem oktobra ove godine registrovano 48. Osim toga, Ratel je 2011. podneo 10 prekršajnih i 42 krivične prijave, dok su ove godine podnete dve prekršajne i šest krivičnih. Zamenik predsednika Saveta Republičke radiodifuzne agencije (RRA), Goran Karadžić, govoreći na istom skupu, kazao je da piratske stanice imaju neverovatnu zaradu jer ne plaćaju nikakve nadoknade na koje su obavezne radio-stanice sa dozvolom. Prema njegovim rečima, problem piraterije u Srbiji je problem ingerencija. Kako je kazao, zakonske ingerencije svakog od prisutnih učesnika su delimične, i zato novim medijskim zakonima, koji treba da budu doneti u kratkom roku, sva ovlašćenja treba da budu data jednoj instituciji kako bi se izborila sa piratima. Karadžić je istakao i da postoji samo jedan inspektor koji je nadležan za ovu oblast i da on ima toliko predmeta da ne može sve da pregleda. Rukovodilac posebnog odeljenja za visokotehnološki kriminal Republičkog javnog tužilaštva, Branko Stamenković, kazao je da su sankcije za ovo krivično delo relativno niske jer je zaprećena kazna zatvora do dve godine. Prema njegovim rečima, neophodno je da i regulatorna

tela i inspeksijske službe imaju ovlašćenja kako bi, u krajnjem slučaju uz asistenciju MUP-a, mogli da postupaju u ovoj oblasti. Stamenković je kazao da je tužilaštvo podnelo 47 optužnih predloga, da ima 16 pravosnažnih presuda i da je oduzeta oprema u tri predmeta.

3. Savet za štampu

Generalna sekretarka Saveta za štampu, Gordana Novaković, na okruglom stolu održanom 7. novembra, kojim je obeleženo godinu dana od početka rada Komisije za žalbe, iznela je podatke koji se odnose na statistiku rada ovog tela u dosadašnjem periodu. Komisiji za žalbe podneto je ukupno 38 žalbi zbog sumnje da je narušen Kodeks novinara Srbije. Komisija se izjašnjavala o 24 žalbe i u devet slučajeva doneta je odluka da je novinarski Kodeks prekršen. U pet slučajeva Kodeks je prekršio dnevni list „Pres“, „Večernje novosti“ dva puta, a „Blic“ i „Politika“ po jednom. U slučaju jedne žalbe, Komisija nije uspela da donese odluku, dok je jedan slučaj rešen medijacijom. Žalbe Komisiji najčešće su podnosile nevladine organizacije, 14 puta, dok se na rad medija žalilo i 10 pojedinaca. U osam slučajeva, primedbe su se odnosile na istinitost izveštavanja i novinarsku pažnju, dok se na uvrede i klevete odnosilo četiri prijave. Predsedavajući Komisije za žalbe, Filip Švarm, istakao je da se novinari daleko više ogrešuju o obične građane, pripadnike manjina i marginalnih grupa, nego o javne ličnosti, dok je advokat Božo Prelević napomenuo kako je jedan od najznačajnijih rezultata Komisije činjenica da je za one koji su se žalili, odluka Komisije za žalbe bila dovoljna satisfakcija. Rad Komisije i njene odluke odnose se samo na štampana sredstva javnog informisanja koja su pristupila samokontroli praćenja poštovanja Kodeksa novinara Srbije. Komisiji do sada nisu pristupili listovi „Danas“, „Kurir“, „Informer“. Dragan J. Vučićević, glavni i odgovorni urednik „Informer“, najavio je na skupu da će taj dnevni list „pristupiti samokontroli praćenja poštovanja Kodeksa novinara“.

Komisija za žalbe je krajem meseca rešavala u još dva slučaja. Konkretno, odlučivano je po drugoj žalbi Božidara Mitrovića protiv nedeljnika „NIN“, podnesenoj povodom teksta kolumniste lista Mileta Prodanovića, kao i o žalbi Zorana Todorovskog, specijaliste medicinske psihologije protiv „Večernjih novosti“. Komisija je našla da je žalba Božidara Mitrovića neosnovana, odnosno da Mileta Prodanović iznošenjem svog mišljenja o naučnim dometima izložbe „Neprekidnost umetnosti Lepenskog vira i Vinče“ nije povredio obavezu istinitog izveštavanja. „Objavljeni tekst,“ navodi se u odluci, „nije izveštaj sa događaja, već autorov lični stav o izložbi. Kako je i samom opremom teksta jasno naznačeno da nije reč o izveštaju, već o eseju, ispoštovana je odredba Kodeksa novinara Srbije da se mora napraviti jasna razlika

između činjenica koje se prenose i komentara, koji dozvoljavaju autoru da slobodno iznosi svoje stavove“. Žalba Zorana Todorovskog, međutim, usvojena je. Komisija je našla da su „Večernje novosti“ u dva teksta objavljena 18. i 23. oktobra, prekršile odredbe Kodeksa novinara Srbije koje se odnose na istinitost izveštavanja, dužnost novinarske pažnje, kao i obavezu novinara da poštuje pretpostavku nevinosti. U tekstu „Ispovest žrtve psihologa: Rasturaju mozak“, Todorovskog je bivša pacijantkinja teško optužila za „mentalno i seksualno zlostavljanje“, a novinarka „Večernjih novosti“ je njenu ispovest prenela bez ikakvih ograda.

DRŽAVNI ORGANI

4. *Ministarstvo kulture i informisanja*

Ministar kulture, Bratislav Petković, izjavio je na konferenciji povodom 15 godina razvoja nezavisnih medija u Srbiji, u organizaciji američke Agencije za razvoj (USAID) i Irex-a, da je redefinisane Medijske strategije u toku i da će pitanje vlasništva u medijima biti rešeno u sklopu medijskih zakona. Petković je rekao da se u procesu povlačenja države iz vlasništva u medijima obavljaju razgovori o konkretnim rešenjima za „Radio Jugoslaviju“ i „Jugoslovenski pregled“, a da je rukovodstvo „Tanjuga“ spremno za transformaciju i tržišno poslovanje. „Ostalo je da se opredelimo za neke od modela, koje je moguće primeniti u sadašnjim uslovima. Ta rešenja će biti takva da „Tanjug“ neće ugrožavati rad privatnih agencija“, kazao je Petković. Ministar je dodao da je formirana radna grupa čiji je zadatak da redefiniše Medijsku strategiju koju je uradila prethodna vlada. Izjava ministra Petkovića da će se Medijska strategija „redefinisati“, izazvala je ozbiljnu zabrinutost. Nesporno je, naime, da Strategijom nisu svi bili zadovoljni i da su pojedini njeni delovi, a posebno onaj koji se odnosi na osnivanje regionalnih javnih servisa, bili i žestoko kritikovani. Međutim, i takva kakva je, Strategija u ovom trenutku predstavlja jedni dokument na koji se medijski profesionalci mogu pozivati kada traže izmene postojećeg pravnog okvira, te najava njenog redefinisavanja, bez jasnog cilja i obima takvog redefinisavanja, kod mnogih izaziva zebnju da predstavlja samo drugačiji način na koji bi se najavilo ukidanje ili suštinske izmene Strategije. Takođe, usvajanje Strategije bilo je jedan od uslova za dobijanje pozitivnog mišljenja Evropske unije o zahtevu Srbije za status kandidata, te bi njeno „redefinisanje“ svakako moglo da utiče i na dalji tok evropskih integracija. Ministar Petković, kasnije tokom meseca, nešto je promenio svoju retoriku, i više nije govorio o redefinisavanju Strategije, već je najavio da je rok za pripremu novih medijskih zakona do 31. marta 2013. godine.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

5. *Organizacija muzičkih autora Srbije, Organizacija proizvođača fonograma Srbije, Organizacija za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora*

U saradnji sa Zavodom za intelektualnu svojinu, organizacije za kolektivno ostvarivanje muzičkih prava u Srbiji, Sokoj, OFPS i PI sa Unijom diskografa Srbije i Kulturno prosvetnom zajednicom Srbije, organizovale su 10. novembra u Beogradu Forum o Vrednosti muzičkih prava. Cilj skupa bilo je skretanje pažnje javnosti na probleme sa kojima se organizacije susreću u ostvarivanju zaštite autorskog i srodnih prava u Srbiji. Forumu su prisustvovali predstavnici državnih organa, nadležnog ministarstva, kao i predstavnici pravosuđa, MUP-a Srbije, stručnih udruženja, reprezentativnih udruženja korisnika i medija, kao i brojni muzički autori, izdavači i interpretatori. Kolektivne organizacije poručile su da će u odbrani prava autora, izvođača i proizvođača da rade i žive od svog rada, biti otvorene za saradnju sa svima. Kolektivne organizacije insistiraju na tome da u kreativnoj industriji postoji ozbiljan finansijski potencijal, od koga treba da imaju korist i država i građani.

Inicijativu kolektivnih organizacija nužno je posmatrati u kontekstu Vladinog Predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima. Kao što smo u ovom izveštaju već naveli, Predlog privileguje određene kategorije korisnika autorskog i srodnih prava, konkretno zanatske radnje i uvoznike tehničke opreme koja se može koristiti za umnožavanje autorskih dela i predmeta srodnog prava. Ovim dvema kategorijama korisnika, najviši iznosi naknade se ograničavaju, odnosno oni se u određenim slučajevima naknade potpuno oslobađaju. Nažalost, upravo je zatvorenost kolektivnih organizacija prema korisnicima i odsustvo sluha za njihove probleme i dovela do situacije u kojoj država reaguje izmenama zakona tako što neposredno ograničava naknade. Čini se da su, makar za grupe korisnika koje je Vlada u ovom trenutku odlučila da privileguje, pozivi na saradnju iz kolektivnih organizacija zakasnili. Medije i medijsku industriju Vlada očigledno ne tretira kao sektor kome je ograničenjem naknade u ovom trenutku trebalo pomoći. Da li će novi pozivi kolektivnih organizacija na saradnju i njihova novodeklarirana otvorenost razultirati nekim povoljnijim dogovorom kolektivnih organizacija i medija, ostaje da se vidi.

V PROCES DIGITALIZACIJE

ANEM je 21. novembra u Beogradu organizovao okrugli sto na temu saradnje različitih aktera u rešavanju izazova procesa digitalizacije. Okruglom stolu prisustvovali su predstavnici Ministarstva trgovine i telekomunikacija, regulatornih tela, JP „Emisiona tehnika i veze“, javnih servisa i komercijalnih emitera. ANEM je nakon tog skupa, polazeći od uočenih nedostataka i problema u dosadašnjem toku realizacije procesa prelaska sa analognog na digitalno emitovanje programa, a imajući u vidu i diskusiju na ovom okruglom stolu, dostavio svoje pisane preporuke za dalju realizaciju procesa prelaska sa analognog na digitalno emitovanje programa svim akterima u procesu digitalizacije. ANEM je u tom dokumentu od nadležnih tražio da se dalji proces prelaska na digitalno emitovanje programa sprovodi u saradnji sa emiterima, a ne mimo njih. ANEM je, takođe, tražio da se u što kraćem roku uradi projekat distribucione mreže, uz konsultacije sa emiterima, a da se paralelno razmotri i mogućnost izdavanja dozvola za dodatna analogna pokrivanja, tamo gde su emiteri za to zainteresovani, do digitalizacije. Jedna od preporuka je i da se setom medijskih zakona, čija je izrada u toku, pravno reguliše i pružanje medijskih usluga na drugim distributivnim platformama (kablovsko, satelitsko i drugi vidovi emitovanja). Neophodno je da ovi zakoni sadrže rešenja kojima će se sistem izdavanja dozvola urediti na platformski neutralan način, kao i da regulatorna tela dobiju zakonsko ovlašćenje da izvrše konverziju zemaljskih analognih dozvola u dozvole za pristup multipleksu. ANEM takođe insistira na stvaranju uslova za komercijalne multiplekse i liberalizaciju tržišta u domenu digitalnog zemaljskog emitovanja, kao i u drugim tehnologijama. Jedna od preporuka upućena je nadležnim regulatornim telima, od kojih se traži da razmotre mogućnost produženja dozvola, u skladu sa Zakonom o radiodifuziji, kao i da jasno utvrde kriterijume za to produženje. Preporučeno je i da, pri utvrđivanju troškova emitovanja digitalnog signala, cene koje JP „ETV“ naplaćuje budu zasnovane na troškovnom, a ne na tržišnom modelu, da pružaoci medijske usluge budu što pre informisani o poziciji regionalnih head-end-ova i načinu i obliku dotura signala, kako bi mogli da predvide svoje troškove, kao i da što pre budu informisani o zonama pokrivanja, a u slučaju povećanja tih zona, da budu oslobođeni plaćanja dodatnih naknada, jer je povećanje zona posledica digitalizacije, a ne njihovog zahteva. ANEM je takođe zahtevao da Ratel, u najkraćem mogućem roku po prelasku na digitalno emitovanje, sprovede novu analizu tržišta distribucije medijskih sadržaja, i da, ukoliko utvrdi postojanje nedelotvorne konkurencije na ovom tržištu, proglasi JP „ETV“ za operatora sa značajnom tržišnom snagom i propiše odgovarajuće regulatorne obaveze u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama. Na kraju, predloženo je i da se razmotri mogućnost da prihod koji će biti dobijen od prodaje digitalne dividende bude iskorišćen i za potrebe pokrivanja troškova formiranja mreže za multipleksiranje i distribuciju,

odnosno, da se predvidi Fond koji bi doprineo ravnomernom raspoređivanju troškova digitalizacije, kako se ne bi dogodilo da troškove procesa prelaska snose isključivo pružaoci medijskih usluga (sadašnji emiteri). Ove preporuke predstavljaju prvu konkretnu artikulaciju pozicija i zahteva komercijalnih emitera u procesu digitalizacije. Osim inicijalnih ocena da su predlozi veoma korektni, niko od nadležnih se u ovom trenutku o njima nije izjašnjavao.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

I pored najava ministra kulture, Bratislava Petkovića, da će pitanje državnog vlasništva u medijima biti rešeno u sklopu planirane izmene medijskih zakona, ali i njegove konkretne potvrde da se već obavljaju razgovori o konkretnim rešenjima za „Radio Jugoslaviju“ i „Jugoslovenski pregled“ i „Tanjug“, nekoliko događaja kojima smo bili svedoci tokom novembra, dovode u pitanje iskrenost namere vlasti da se ovaj proces stvarno sprovede. Podsetićemo samo na neke, o kojima je već bilo reči u prethodnim delovima ovog izveštaja. Prvo, imenovanje visokih partijskih funkcionera stranaka vladajuće koalicije u Nadzorni odbor „Novosti“ a.d., kao što su npr. dr Dijana Vukomanović, potpredsednica SPS-a ili Tanja Vidojević, članica glavnog odbora SNS-a, ukazuje da vlast, po svemu sudeći, namerava da vlasništvo u medijima i dalje koristi za uticaj na njih. Država u „Novostima“ neposredno ima 29,5 odsto akcija, a posredno, preko Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, još 7,15 odsto akcija, te sa tim brojem akcija ima i većinu u skupštini akcionara „Novosti“ sve dok većinski akcionar Milan Beko, koji u vlasništvu ima 62,4 odsto akcija, ne može da glasa po osnovu akcija iznad praga od 25 odsto dok po nalogu Komisija za hartije od vrednosti ne objavi ponudu za preuzimanje ostalih akcija „Novosti“, odnosno ne proda sve akcije iznad praga od 25 odsto. U sličnoj poziciji je i „Politika“, u kojoj država praktično samostalno upravlja sa 50% udela u vlasništvu, o čemu smo pisali u svojim ranijim izveštajima. Paralelno s ovim, u slučaju „Telekoma“ i izdavanja dozvola za paket sportskih kanala Arena Sport TV koje „Telekom“ kontroliše na osnovu većinskog učešća u kapitalu, Ministarstvo finansija izdalo je jedno pravno neodrživo mišljenje po kome se, izgleda, državnim vlasništvom u medijima smatra samo neposredno vlasništvo u formi javnog preduzeća. Ovakvo tumačenje otvara prostor da se priča o privatizaciji, mimo onoga što je Medijskom strategijom najavljeno, završi samo na privatizaciji „Radio Jugoslavije“, „Jugoslovenskog pregleda“ i eventualno „Tanjuga“, te moguće i lokalnih javnih radio i TV stanica, a da se kapitalno učešće države u velikim štampanim medijima, kao što su „Politika“ i „Novosti“, provuče ispod „radara“, odnosno da Vlada zadrži kontrolu nad tim medijima po osnovu učešća u kapitalu, tj. vlasništvu njihovih akcija.

VII ZAKLJUČAK

Sve izneto u ovom izveštaju, potvrđuje da Vlada, nažalost, i dalje nema jasna, principijelna i javnosti prihvatljiva rešenja za brojna pitanja nametnuta godinama nerešavanja problema u medijskom sektoru i dodatno pogoršana poražavajućim efektima ekonomske krize. Država ostaje izrazito dominantan igrač na osiromašenom medijskom tržištu. Ona subvencijama odlučuje koji će od medija preživeti, a koji ne. Takođe, odlaganjem reforme, potpunog povlačenja iz medijskog vlasništva i ustanovljavanja sistema u kome će se državna pomoć, i kada se medijima dodeljuje, dodeljivati u transparentnom postupku i po unapred predviđenoj proceduri i kriterijumima, a ne arbitrarno i po kriterijumima političke bliskosti, vlast gura medijsku scenu u Srbiji sve bliže onoj ivici nakon koje će javnost ostati bez nezavisnih izvora informacija.